

Badania i pomiary środowiska pracy

– co musimy o nich wiedzieć?

Badania i pomiary środowiska pracy to jeden z kluczowych obowiązków pracodawcy wynikający z przepisów prawa pracy, mający bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo pracowników i ocenę ryzyka zawodowego.

dr Karol Skorek

prezes Zarządu Fundacji Edukacji Zawodowej
SWOJAK

W określonych sytuacjach pracownik może ubiegać się o uznanie swojego schorzenia za chorobę zawodową¹. Jest to jednak zagadnienie złożone, wymagające odrębnej i szczegółowej analizy. Pozostawmy wyłącznie przy tym, iż lekarz medycyny pracy do wydania orzeczenia w sprawie choroby zawodowej wymaga również w wielu przypadkach badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia. Ta potrzeba orzeczników z zakresu chorób zawodowych była podstawą stworzenia systemu, który obliguje prawnie pracodawcę do wykonywania regularnych prac badawczych w tym zakresie. Przeanalizujemy zatem to zagadnienie, rozkładając je na czynniki pierwsze.

Stan de lege lata

Według art. 227 Kodeksu pracy pracodawca został zobowiązany, by utrzymywać w stanie stałej sprawności urządzenia ogranicza- ➤

Z ARTYKUŁU DOWIESZ SIĘ:

- jakie obowiązki w zakresie badań i pomiarów środowiska pracy nakładają na pracodawcę *Kodeks pracy* i rozporządzenia,
- jakie czynniki szkodliwe są najczęściej badane na stanowiskach pracy,
- jakie działania należy podjąć po otrzymaniu wyników pomiarów i jakie problemy mogą się z nimi wiązać.

► jące lub eliminujące szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiska pracy oraz urządzenia służące do pomiarów tych czynników oraz przeprowadzać na swój koszt badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia, rejestrować i przechowywać wyniki tych

badań i pomiarów oraz udostępniać je pracownikom². Kolejnym zasadniczym aktem prawnym w materii badań środowiska pracy jest *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy*³. Określa ono m.in.:

- warunki odstąpienia od wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych,
- częstotliwość przeprowadzania pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia,
- wzór rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracy oraz karty badań i pomiarów czynników szkodliwych.

W niektórych przypadkach mamy do czynienia z badaniami substancji chemicznych, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym – w takich sytuacjach również należy stosować się do zapisów odpowiedniego rozporządzenia⁴.

Jakie badania i pomiary środowiska pracy są przeprowadzane najczęściej?

Najczęściej przeprowadza się badania i pomiary:

- hałasu na stanowiskach obsługi pojazdów, maszyn i urządzeń,
- drgań o ogólnym i miejscowym działaniu na organizm człowieka na stanowisku kierowcy,
- stężenia pyłów przy obsłudze obrabiarek do drewna,
- pola i promieniowania elektromagnetycznego,
- czynników chemicznych na stanowisku spawacza (m.in. tlenków metali, ozonu, tlenków azotu, chromu VI, niklu) oraz diagnosty samochodowego (m.in. tlenku węgla),
- natężenia oświetlenia na stanowiskach pracy wewnątrz budynków,
- stężenia alkoholu izopropylowego na stanowisku operatora urządzeń do procesów chemicznych.

Wymienione badania i pomiary to tylko niewielki, przykładowy wycinek rzeczywistości. Istnieją w końcu niezliczone, różne stanowiska i procesy pracy. Kluczem jest zatem znajomość rozwiązań branżowych, jak również wnikliwa analiza kart charakterystyki, gdyż tam są podane wartości NDS.

Jakie czynności należy podjąć po zakończeniu badań i pomiarów środowiska pracy?

- Wypełnić kartę badań i pomiarów czynników szkodliwych.
- Wypełnić rejestr czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowisku pracy.
- Zaktualizować ocenę ryzyka zawodowego. Wpisać uzyskane wyniki badań i pomiarów bezpośrednio do oceny, a następnie je przeanalizować.
- Nierzadko należy obniżyć NDS i NDN do obowiązującego normatywu (tzn. wynik ma osiągnąć wartości poniżej jedności). Na ogół osiąga się ten rezultat poprzez modernizację parku maszynowego oraz sprzętu lub instalację wyciągów. W niektórych sytuacjach wystarczy jednak, iż pracodawca sporządzi i wprowadzi w życie program działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas lub drgania mechaniczne⁵.
- Zaprowadzić rejestr prac i pracowników, których wykonywanie powoduje koniecz-

ność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym – w przypadku gdy potwierdzimy badaniem występowanie takich czynników.

- Przekazać informację o substancjach chemicznych, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym właściwemu państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy – w przypadku gdy potwierdzimy badaniem występowanie takich czynników.

Jakie patologie związane są z badaniami i pomiarami środowiska pracy?

Wyniki badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia nie zawsze mają charakter obiektywny i nie zawsze w pełni odzwierciedlają rzeczywiste warunki pracy. Pracodawcy mogą np.: manipulować czasokresem zwią-

reklama

NOWOŚĆ

23
LATA

Nowości w ofercie SafeTech

Tam, gdzie liczy się życie,
liczy się precyzja.

SafeTech Marian Hoppe Sp. z o.o. prezentuje dwa nowe przyrządy pomiarowe, stanowiące część poszerzonej oferty detektorów jedności wielogazowych oraz urządzeń do pomiaru promieniowania jonizującego. Rozwiązania dedykowane są dla przemysłu, służb ratowniczych, laboratoriów oraz wszystkich obszarów, w których kluczowe znaczenie ma precyzyjny pomiar i bezpieczeństwo pracy.

www.safetech.net.pl

tel. +48 531 557 055
tel. +48 58 781 78 55
info@safetech.net.pl

ZESKANUJ

 SafeTech
Technologia dla bezpieczeństwa

DETEKTOR WIELOGAZOWY K-600M SafeTech Pump Pro

Pomiar pyłów zawieszonych i 1–6 gazów, z wbudowaną pompą ssącą.

- ✓ Pomiar pyłów **PM2.5 / PM10**
- ✓ **1–6 gazów:** EX, CO, H₂S, O₂...
- ✓ Wbudowana **pompa ssąca** · ATEX
- ✓ Alarm 3-kanalowy · **USB-C**

DETEKTOR PROMIENIOWANIA SafeTech FS-5000

Pomiar mocy dawki i dawki sumarycznej na żywo.

- ✓ Promieniowanie **X / γ / β**
- ✓ Zakres **0,01 μSv/h – 50 mSv/h**
- ✓ Licznik **Geigera-Müllera**
- ✓ Alarm 3-kanalowy · **USB-C** · 30 dni

Bezpieczeństwo, na którym możesz polegać

Pełna gama detektorów gazu i promieniowania — najwyższa jakość w atrakcyjnej cenie. Zapytaj o ofertę: www.safetech.net.pl

▶ zany z czynnościami wykonywanymi przez pracownika poprzez jego zaniżenie, obniżyć obroty silnika, zmniejszyć intensywność pracy, wygasić część stanowisk pracy w okresie badania. Teoretycznie wszystkie laboratoria akredytowane działają na podstawie tych samych norm, ale w praktyce prywatne laboratoria starają się kreować wyniki na rzecz klienta (stąd państwowe laboratoria działające przy inspekcji sanitarnej są obiektywniejsze). Prawo atomowe w art. 23c obliuguje kierowników jednostek do przeprowadzania badań stężenia radonu (promieniotwórczego gazu szlachetnego, który może występować w sposób naturalny)⁶. Należy nadmienić, że tylko niektóre obszary Polski podlegają temu obowiązkowi⁷. Istnieją dwa zasadnicze problemy związane z tymi regulacjami.

Po pierwsze, obligujemy pracodawcę do pokrywania kosztów badań czynników, których

on sam nie jest sprawcą. Jesteśmy narażeni na radon również w prywatnych domach, w szczególności parterowych – skąd więc ta niekonsekwencja? Dlaczego to akurat biznes ma płacić za to, że ma pecha działać na danym terenie, a nie osoby fizyczne?

Po drugie, istnieje możliwość łatwego fałszowania tych badań i pomiarów poprzez działania nieetyczne. Chodzi o sytuację, w której to detektor na jakiś czas umieszczamy np. w biurku albo szafie, by następnie odesłać go do akredytowanego laboratorium celem sporządzenia wyników. Czynności tego typu są podejmowane ze względu na strach przed dodatkowymi kosztami, takimi jak chociażby konieczność instalacji „studni radonowej”.

Konkluzja

Bez wątpienia za wszelkie sprawozdania z badań pracodawcy muszą płacić niemałe pieniądze. W pewnym momencie frustrację u przedsiębiorców wywołuje to, że rezultaty tych pomiarów są powtarzalne na przestrzeni wielu lat. W związku z tym można postulować wprowadzenie rozwiązań prawnych umożliwiających permanentne wstrzymanie obowiązku ponawiania badań po upływie określonego czasu. W praktyce wyglądałoby to następująco: przykładowo przez pięć kolejnych badań NDS pyłu na danym stanowisku wahał się w granicach 0,3-0,5 NDS – i na tej podstawie mielibyśmy grunt do zaniechania badań. Innymi słowy, obserwuje się pewną stałość wyników, co stanowi przesłankę do uznania, że kontynuowanie pomiarów w tym samym zakresie nie przyniosłoby nowych informacji. □

Przypisy

¹ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych (Dz.U. z 2022 r., poz. 1836 z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. 2025, poz. 277 z późn. zm.).

³ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. 2025, poz. 949).

⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2024 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub

reprotoksycznym w środowisku pracy (Dz.U. 2024, poz. 1126).

⁵ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 sierpnia 2005 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na hałas lub drgania mechaniczne (Dz.U. z 2005 r. nr 157, poz. 1318, § 5).

⁶ Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (Dz.U. z 2026 r. poz. 1).

⁷ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie terenów, na których średnioroczne stężenie promieniotwórcze radonu w powietrzu wewnątrz pomieszczeń w znacznej liczbie budynków może przekraczać poziom odniesienia (Dz.U. 2020, poz. 1139).